Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

4. marts 2020 *

»Appel – konkurrence – statsstøtte – virksomhed, der driver et busrutenet i regionen Campanien (Italien) – kompensation for offentlige serviceforpligtelser betalt af de italienske myndigheder efter afgørelse fra Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Italien) – Europa-Kommissionens afgørelse, hvorved en støtteforanstaltning erklæres ulovlig og uforenelig med det indre marked«

I sag C-587/18 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 19. september 2018,

CSTP Azienda della Mobilità SpA, Salerno (Italien), ved avvocati G. Capo og L. Visone,

appellant,

de øvrige andre parter i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved G. Conte, P.J. Loewenthal og L. Armati, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

Asstra Associazione Trasporti, Rom (Italien), ved avvocato M. Malena,

intervenient i første instans,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, S. Rodin, og dommerne D. Šváby og K. Jürimäe (refererende dommer),

generaladvokat: E. Tanchev,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

* Processprog: italiensk.

afsagt følgende

Dom

1 Med appellen har CSTP Azienda della Mobilità SpA nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom af 11. juli 2018 i sagen CSTP Azienda della Mobilità SpA mod Kommissionen (sag T-186/15, ikke trykt i Sml., herefter »den appellerede dom«, EU:T:2018:431), hvorved Retten frifandt Kommissionen i søgsmålet med påstand om annullation af Kommissionens afgørelse (EU) 2015/1074 af 19. januar 2015 om statsstøtteforanstaltning SA.35842 (2014/C) (ex 2012/NN) iværksat af Italien – Yderligere kompensation for offentlig tjeneste til CSTP (EUT 2015, L 179, s. 112, herefter »den omtvistede afgørelse«).

Retsforskrifter

2 Artikel 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 1191/69 af 26. juni 1969 om medlemsstaternes fremgangsmåde med hensyn til de med begrebet offentlig tjeneste forbundne forpligtelser inden for sektoren for transporter med jernbane, ad landeveje og sejlbare vandveje (EFT 1969 I, s. 258) bestemte:

»1. Medlemsstaterne ophæver de jernbane-, landevejs- og vandvejstrafik påbudte og i denne forordning definerede forpligtelser, som er forbundet med begrebet offentlig tjeneste.

2. Forpligtelserne kan dog opretholdes i det omfang, de er nødvendige til sikring af en tilstrækkelig trafikbetjening.

[…]

4. De byrder, der opstår for transportvirksomhederne ved opretholdelsen af forpligtelser i henhold til stk. 2 og ved anvendelsen af befordringsvederlag og -vilkår i henhold til stk. 3, skal kompenseres efter de i denne forordning fastsatte fælles metoder.«

3 Forordningens artikel 2, stk. 1, 2 og 5, bestemte følgende:

»1. Ved forpligtelser til offentlig tjeneste forstås forpligtelser, som transportvirksomheden ikke ville påtage sig i egen forretningsmæssig interesse eller i hvert fald ikke i samme omfang og ikke på samme betingelser.

2. Ved forpligtelser til offentlig tjeneste efter stk. 1 forstås driftspligt, befordringspligt og tarifpligt.

[…]

5. Ved tarifpligt forstås i denne forordning transportvirksomhedernes forpligtelse til at anvende de af myndighederne fastsatte eller godkendte, med virksomhedens forretningsmæssige interesse uforenelige vederlag, som især forekommer ved bestemte grupper af rejsende, bestemte godsarter eller bestemte forbindelser på grund af påbud om eller afslag på ændring af særlige tarifmæssige foranstaltninger.

Bestemmelserne i foregående afsnit gælder hverken for forpligtelser, som for al erhvervsmæssig virksomhed følger af almindelige prispolitiske foranstaltninger, eller for forpligtelser, der følger af foranstaltninger, som med henblik på organisationen af transportmarkedet eller en del af transportmarkedet træffes med hensyn til de almindelige befordringsvederlag og -vilkår.«

4 I forordningens artikel 10-13 fastsattes de fælles metoder til beregningen af de kompensationer, der er omhandlet i samme forordnings artikel 6 og artikel 9, stk. 1.

5 Artikel 17, stk. 2, i forordning nr. 1191/69 foreskrev:

»Med hensyn til kompensationsydelser, der følger af anvendelsen af denne forordning, skal fremgangsmåden med forudgående underretning i henhold til artikel [108, stk. 3, TEUF] ikke anvendes.«

6 Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1370/2007 af 23. oktober 2007 om offentlig personbefordring med jernbane og ad vej og om ophævelse af Rådets forordning (EØF) nr. 1191/69 og (EØF) nr. 1107/70 (EUT 2007, L 315, s. 1) trådte i henhold til artikel 12 heri i kraft den 3. december 2009.

7 Artikel 3 i forordning nr. 1370/2007 med overskriften »Kontrakter om offentlig trafikbetjening og generelle regler« bestemmer i stk. 1 og 2:

»1. Når en kompetent myndighed beslutter at tildele den valgte operatør eneret og/eller kompensation af en hvilken som helst art for at opfylde den offentlige serviceforpligtelse, skal det ske i form af en kontrakt om offentlig trafikbetjening.

2. Uanset stk. 1 kan offentlige serviceforpligtelser, der består i anvendelse af maksimaltakster for samtlige passagerer eller for bestemte passagerkategorier, også være omfattet af generelle regler. Den kompetente myndighed yder efter principperne i artikel 4 og 6 og i bilaget operatørerne af offentlig trafikbetjening kompensation for den – positive eller negative – finansielle nettoeffekt på omkostninger og indtægter som følge af de takstforpligtelser, som de er pålagt ved generelle regler, på en sådan måde, at overkompensation udelukkes. Dette berører ikke de kompetente myndigheders ret til at lade offentlige serviceforpligtelser vedrørende maksimaltakster indgå i kontrakter om offentlig trafikbetjening.

[…]«

8 I forordningens artikel 4 præciseres det obligatoriske indhold i kontrakter om offentlig trafikbetjening og generelle regler.

9 Forordningens artikel 6 med overskriften »Kompensation for offentlig trafikbetjening« bestemmer:

»1. Kompensation i forbindelse med en generel regel eller en kontrakt om offentlig trafikbetjening skal være i overensstemmelse med artikel 4, uanset efter hvilken procedure kontrakten er indgået. Enhver form for kompensation, der ydes ifølge en generel regel eller en kontrakt om offentlig trafikbetjening, der er indgået uden forudgående udbud i henhold til artikel 5, stk. 2, 4, 5 eller 6, skal desuden være i overensstemmelse med bestemmelserne i bilaget.

2. Efter skriftlig anmodning fra [Europa-]Kommissionen fremsender medlemsstaterne inden for en frist på tre måneder eller en længere frist som fastsat i anmodningen alle de oplysninger, Kommissionen finder nødvendige for at afgøre, om den ydede kompensation er forenelig med denne forordning.«

Sagens baggrund og den omtvistede afgørelse

10 De faktiske omstændigheder, der har givet anledning til tvisten, er fremstillet af Retten i den appellerede doms præmis 1-39. De kan for så vidt angår den foreliggende appelsag sammenfattes på følgende måde.

11 Appellanten er et aktieselskab, der leverer lokal offentlig personbefordring på grundlag af regionale og kommunale koncessioner. Virksomheden varetager navnlig busruter som koncessionshaver for Regione Campania (regionen Campanien, Italien) (herefter »regionen«). Appellantens aktiviteter er i tidens løb blevet reguleret ved forskellige efterfølgende lovgivnings- og reguleringsmæssige foranstaltninger.

Appellantens søgsmål for de nationale retsinstanser

12 Ved søgsmål anlagt den 12. marts 2007 nedlagde appellanten for Tribunale amministrativo regionale di Salerno (den regionale forvaltningsdomstol for Salerno, Italien) påstand om, at det blev fastslået, at virksomheden havde ret til en kompensation på 14 545 946 EUR fra regionen for de økonomiske omkostninger, som den havde haft ved gennemførelsen af de offentlige serviceforpligtelser, der fulgte af koncessioner, som regionen havde tildelt for 1996-2002 (herefter »den relevante periode«), i medfør af forordning nr. 1191/69.

13 Ved dom af 28. august 2008 frifandt Tribunale amministrativo regionale di Salerno (den regionale forvaltningsdomstol for Salerno) regionen, idet den fastslog, at appellanten ikke havde ret til kompensation for økonomiske ulemper som følge af de offentlige serviceforpligtelser, uden forinden at have anmodet om ophævelse af disse forpligtelser.

14 Appellanten iværksatte appel til prøvelse af denne dom ved Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Italien). Ved afgørelse nr. 4683/2009 af 27. juli 2009 (herefter »afgørelsen af 27. juli 2009«) tog denne retsinstans appellen til følge, idet den fastslog, at appellanten havde ret til den ansøgte kompensation i medfør af artikel 6, 10 og 11 i forordning nr. 1191/69.

15 Ifølge Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) skulle den præcise størrelse af kompensationen til appellanten fastsættes af regionen på grundlag af pålidelige data fra appellantens regnskaber, som viser forskellen mellem de omkostninger, der kan tilskrives dennes aktiviteter under den offentlige serviceforpligtelse, og de deraf følgende indtægter.

16 Eftersom regionen ikke havde fastsat denne kompensation, iværksatte appellanten for denne retsinstans en retslig fuldbyrdelsesprocedure vedrørende afgørelsen af 27. juli 2009. Under denne procedure blev der udpeget to sagkyndige. Proceduren blev afsluttet ved afgørelse nr. 5649/2012 truffet af Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) den 7. november 2012 (herefter »afgørelsen af 7. november 2012«), som fastsatte den skyldige kompensation for takstforpligtelserne til 4 951 838 EUR. Regionen betalte beløbet til appellanten den 21. december 2012.

Den administrative procedure

17 Den 5. december 2012 underrettede de italienske myndigheder i henhold til artikel 108, stk. 3, TEUF Kommissionen om en statsstøtte i form af en yderligere kompensation til appellanten som gennemførelse af afgørelsen af 7. november 2012 for levering af personbefordring med bus i henhold til koncessioner udstedt af regionen i den relevante periode (herefter »den omhandlede foranstaltning«).

18 Denne foranstaltning blev behandlet som en ikke-anmeldt foranstaltning, eftersom regionen ifølge de oplysninger, som Kommissionen rådede over, blev pålagt at betale den yderligere kompensation til appellanten fra den 7. december 2012, dvs. efter at de italienske myndigheder havde anmeldt den omhandlede foranstaltning til Kommissionen, men før Kommissionen havde vedtaget en afgørelse.

19 Ved skrivelse af 20. februar 2014 meddelte Kommissionen Den Italienske Republik, at den havde besluttet at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i henhold til artikel 108, stk. 2, TEUF.

Den omtvistede afgørelse

20 Den 19. januar 2015 vedtog Kommissionen den omtvistede afgørelse, hvorved den fastslog, at den omhandlede foranstaltning udgjorde en statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, som var uforenelig med det indre marked, og som appellanten havde fået tildelt i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF, og pålagde de italienske myndigheder at tilbagesøge støtten fra appellanten.

21 For det første lagde Kommissionen i 48.-63. betragtning til den omtvistede afgørelse til grund, at den omhandlede foranstaltning kunne tilregnes staten, indebar anvendelse af statsmidler, skabte en økonomisk fordel for appellanten, var selektiv og kunne fordreje konkurrencevilkårene, således at den kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne. I denne forbindelse anførte Kommissionen, at denne foranstaltning ikke opfyldte to af de betingelser, som Domstolen havde identificeret i dom af 24. juli 2003, Altmark Trans og Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) (herefter »Altmark-betingelserne«). Kommissionen konkluderede i 64. betragtning til den omtvistede afgørelse, at den omhandlede foranstaltning udgjorde støtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF.

22 For det andet undersøgte Kommissionen i 65.-81. betragtning til den omtvistede afgørelse spørgsmålet om, hvorvidt den omhandlede foranstaltning, henset til artikel 17, stk. 2, i forordning nr. 1191/69, kunne anses for at udgøre en kompensation, som var fritaget for den forpligtelse til forudgående anmeldelse, der er fastsat i artikel 108, stk. 3, TEUF.

23 Som led i denne undersøgelse kontrollerede Kommissionen i 69.-75. betragtning til den omtvistede afgørelse, om de italienske myndigheder ensidigt havde pålagt appellanten offentlige serviceforpligtelser som omhandlet i artikel 1 i forordning nr. 1191/69. I denne henseende fandt Kommissionen, at hverken de italienske myndigheder eller appellanten havde kunnet fremlægge en overdragelsesaftale for den relevante periode. Selv om visse offentlige serviceforpligtelser kunne udledes af legge regionale n. 16 – Interventi regionali in materia di servizi di trasporto pubblico locale per viaggiatori (regionallov nr. 16 om regionale interventioner til fordel for lokal offentlig personbefordring) af 25. januar 1983 (GURI nr. 118 af 2.5.1983 og BU Campania nr. 11), foreskrev denne lovs artikel 2 navnlig blot, at »eventuelle tab og underskud, der ikke [dækkedes] af regionale tilskud […], [påhvilede] de driftsansvarlige«. Selv om det i visse regionale retsakter, som appellanten påberåbte sig, var anført, at der var visse kontraktlige forpligtelser i den relevante periode, identificerede disse retsakter heller ikke klart de forpligtelser, der kunne udgøre offentlige serviceforpligtelser, uanset at de var mulige indicier på, at de eventuelt forelå, og under alle omstændigheder udelukkede deres kontraktlige art, at de kunne pålægges ensidigt. Hvad nærmere bestemt angår eksistensen af en takstforpligtelse, som begrundede den omhandlede foranstaltning, anførte Kommissionen, at den ikke rådede over nogen oplysninger, der kunne godtgøre, at appellanten faktisk var blevet pålagt en sådan forpligtelse.

24 I 76.-81. betragtning til den omtvistede afgørelse kontrollerede Kommissionen, om den kompensation, som appellanten var blevet indrømmet, var i overensstemmelse med den fælles kompensationsmetode, der er fastsat i forordning nr. 1191/69, således at den kunne fritages for forpligtelsen til forudgående underretning i medfør af denne forordnings artikel 17. Kommissionen konkluderede, at den yderligere kompensation ikke var fritaget for den procedure for forudgående underretning, der er fastsat i denne artikel.

25 For det tredje undersøgte Kommissionen i 82.-95. betragtning til den omtvistede afgørelse, om den omhandlede foranstaltning var forenelig med den gældende lovgivning på tidspunktet for vedtagelsen af afgørelsen, nemlig forordning nr. 1370/2007. Den konkluderede, at den kompensation, som appellanten var blevet indrømmet til gennemførelse af afgørelsen af 7. november 2012, ikke var blevet udbetalt i overensstemmelse med denne forordning, og at den omhandlede foranstaltning derfor var uforenelig med det indre marked.

Sagen for Retten og den appellerede dom

26 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 14. april 2015 anlagde sagsøgeren sag med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse.

27 Appellanten fremsatte otte anbringender til støtte for søgsmålet.

28 Det første anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 93 TEUF, 107 TEUF, 108 TEUF og 263 TEUF, sammenholdt med artikel 17 i forordning nr. 1191/69, magtfordrejning, Kommissionens manglende kompetence og en tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang.

29 Det andet anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 4 i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af [artikel 108 TEUF] (EFT 1999, L 83, s. 1) hvad angår artikel 107 TEUF og 108 TEUF samt en tilsidesættelse af retfærdighed i sagsbehandlingen og magtfordrejning.

30 Det tredje anbringende vedrørte en tilsidesættelse og en urigtig fortolkning af artikel 93 TEUF – 108 TEUF, sammenholdt med artikel 17 i forordning nr. 1191/69 og artikel 9 i forordning nr. 1370/2007, en tilsidesættelse af »princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, princippet om tempus regit actum og princippet om tilbagevirkende kraft af retsafgørelser«, magtfordrejning, manglende »logisk sammenhæng«, »irrationalitet«, den omtvistede afgørelses »ekstremt usædvanlige karakter« samt en manglende begrundelse af denne afgørelse.

31 Det fjerde anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 1, litra f) og g), og af artikel 4, 7 og 15 i forordning nr. 659/1999, af artikel 93 TEUF, 107 TEUF og 108 TEUF, magtfordrejning, en fuldstændig mangel på opfyldelse af et krav, en tilsidesættelse af artikel 6 og 13 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet den 4. november 1950 i Rom (herefter »EMRK«), af artikel 258 TEUF ff. og af artikel 17 i forordning nr. 1191/69.

32 Det femte anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 93 TEUF, 107 TEUF, 108 TEUF og 267 TEUF, EMRK's artikel 6 og 13, Kommissionens manglende kompetence, magtfordrejning og en tilsidesættelse af princippet om procesautonomi.

33 Det sjette anbringende vedrørte en tilsidesættelse af EMRK's artikel 6, 7 og 13, af artikel 93 TEUF – 108 TEUF samt 258 TEUF ff., sammenholdt med artikel 101 i la Costituzione (den italienske forfatning), artikel 2909 i codice civile (den civile lovbog), Kommissionens manglende kompetence, magtfordrejning og en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet.

34 Det syvende anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 11 og 17 i forordning nr. 1191/69, artikel 93 TEUF – 108 TEUF, magtfordrejning, manglende begrundelse af den omtvistede afgørelse, manglende sagsoplysning og en urigtig forudsætning.

35 Det ottende anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 1-11 og 17 i forordning nr. 1191/69, artikel 93 TEUF – 108 TEUF, af »artikel 44-46 og 48 i Rettens procesreglement nr. 659/1999«, magtfordrejning, manglende sagsoplysning og begrundelse samt en urigtig forudsætning.

36 Retten forkastede ved den appellerede dom samtlige disse anbringender og frifandt derfor Kommissionen i det hele.

Parternes påstande

37 Appellanten har med appellen nedlagt følgende påstande:

– Den appellerede dom ophæves.

– Der træffes endelig afgørelse i annullationssøgsmålet, og den omtvistede afgørelse annulleres.

– Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

38 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

– Appellen forkastes.

– Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Om appellen

39 Til støtte for appellen har appellanten fremsat fem anbringender, som bedømmes i den rækkefølge, de er fremsat i.

Det første anbringende

Parternes argumenter

40 Med det første anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 57-120 begik en retlig fejl, idet den fastslog, at den omhandlede foranstaltning udgjorde ny støtte, som var omfattet af anmeldelsespligten i henhold til artikel 108, stk. 3, TEUF, og ikke eksisterende støtte, som er fritaget for denne forpligtelse, jf. artikel 108, stk. 1, TEUF og artikel 17, stk. 2, i forordning nr. 1191/69.

41 Appellanten har med støtte i de omstændigheder, der førte til vedtagelsen af afgørelsen af 7. november 2012, gjort gældende, at denne afgørelse ikke kan anses for at kunne indføre en kompensationsforanstaltning for offentlige serviceforpligtelser. Der er nemlig tale om en dom, der konstaterer en allerede eksisterende rettighed i henhold til forordning nr. 1191/69.

42 Appellanten har anført, at de betingelser, der er fastsat i forordning nr. 1191/69, under alle omstændigheder er opfyldt. For det første var der faktisk takstforpligtelser, der påhvilede appellanten i henhold til national ret, som Retten selv udtrykkeligt henviste til i den appellerede doms præmis 110, nemlig legge regionale n. 9 – Disciplina e coordinamento tariffario dei servizi di trasporto di competenza regionale (regionallov nr. 9 om regler for og samordning af takster for befordringstjenester i regionalt regi) af 26. januar 1987 (BU Campania af 2.2.1987) og afgørelse fra Assessore ai trasporti (transportudvalget, Italien). For det andet var det kriterium om, at kompensationen skal fastsættes på forhånd, der er fastlagt i artikel 13 i forordning nr. 1191/69, overholdt i nærværende sag som led i afgørelsen af 7. november 2012.

43 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal afvises og under alle omstændigheder forkastes som ugrundet.

Domstolens bemærkninger

44 Med det første anbringende har appellanten i det væsentlige anfægtet grundene i den appellerede dom, som foranledigede Retten til at forkaste, hvad denne anså for at være det første led i det fjerde og det ottende annullationsanbringende vedrørende den omstændighed, at den kompensation, der var genstand for den omhandlede foranstaltning, udgjorde eksisterende støtte, som var fritaget for pligten til forudgående underretning, jf. artikel 17 i forordning nr. 1191/69.

45 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt den kompensation, der var genstand for den omtvistede afgørelse, var en foranstaltning, der var blevet indført ved afgørelsen af 7. november 2012, eller om den, som appellanten har gjort gældende, fulgte af de retlige rammer for de offentlige serviceforpligtelser, som påhvilede appellanten, og som begrundende, at Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) havde indrømmet ret til denne kompensation, bemærkede Retten for det første i den appellerede doms præmis 94, at den støtte, der var genstand for den omhandlede foranstaltning, reelt var blevet indrømmet appellanten som yderligere foranstaltning for de takstforpligtelser, som selskabet var underlagt i medfør af artikel 11 i forordning nr. 1191/69.

46 I denne doms præmis 95 udledte Retten heraf, at spørgsmålet, om foranstaltningen udgjorde eksisterende støtte som omhandlet i artikel 1, litra b), nr. v), i forordning nr. 659/1999, krævede en fastlæggelse af, om denne foranstaltning opfyldte de materielle kriterier, der er fastsat i forordning nr. 1191/69, for at kunne være fritaget for forpligtelsen til forudgående underretning i medfør af denne forordnings artikel 17, stk. 2.

47 For det andet fastslog Retten i lighed med Kommissionen i den nævnte doms præmis 96, at sidstnævnte bestemmelse bl.a. krævede, at der foreligger ensidigt pålagte offentlige serviceforpligtelser, og at kompensationen beregnes i henhold til den metode, der er fastlagt i den nævnte forordnings artikel 10-13.

48 I denne henseende bemærkede Retten i samme doms præmis 106, at eftersom Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) havde indrømmet appellanten den omhandlede foranstaltning på grundlag af samme forordning, nemlig som kompensation for en takstforpligtelse, tilkom det Retten at efterprøve, om der reelt forelå en sådan forpligtelse, som bestod i pålæggelse af priser, som er fastsat eller godkendt af myndighederne, som det foreskrives i artikel 2, stk. 5, i forordning nr. 1191/69.

49 Efter denne undersøgelse, som fremgår af den appellerede doms præmis 106-112, tiltrådte Retten i denne doms præmis 113 Kommissionens konstatering, der fremgår af 73. betragtning til den omtvistede afgørelse, om, at denne institution ikke rådede over nogen oplysning, der kunne godtgøre, at appellanten faktisk var blevet pålagt takstforpligtelser. På denne baggrund fastslog Retten i den nævnte doms præmis 114, at det ikke var nødvendigt at analysere, om den angivelige takstforpligtelse eventuelt var af ensidig karakter.

50 Henset til, at de fritagelseskriterier, der er fastlagt i forordning nr. 1191/69, er kumulative, fastslog Retten i den appellerede doms præmis 115, at det ikke var nødvendigt at undersøge, om den omhandlede foranstaltning opfyldte de øvrige betingelser, der er fastlagt i denne forordning. I dommens præmis 116 fastslog Retten imidlertid, at Kommissionen under alle omstændigheder med føje havde fundet, at kriteriet om, at kompensationens størrelse skulle fastsættes på forhånd, ikke var opfyldt.

51 Retten fastslog følgelig i den appellerede doms præmis 120, at Kommissionen, eftersom den omhandlede foranstaltning ikke opfyldte mindst et af de materielle kriterier, der er fastsat i forordning nr. 1191/69, med føje havde konkluderet, at foranstaltningen ikke kunne være fritaget for forpligtelsen

til forudgående anmeldelse i henhold til denne forordnings artikel 17, stk. 2, og at den derfor ikke skulle kvalificeres som eksisterende støtte, men som ny støtte, der skal anmeldes til Kommissionen i henhold til artikel 108, stk. 3, TEUF.

52 Såfremt appellanten med den argumentation, som denne har påberåbt sig til støtte for det første anbringende, i det væsentlige tilsigter at anfægte den konklusion, der fremgår af ovenstående præmis i nærværende dom, hvorefter den omhandlede foranstaltning skulle kvalificeres som ny støtte, skal det fastslås, at dette anbringende ikke indeholder noget argument, der tilsigter at godtgøre, at Rettens ræsonnement, som er gengivet i nærværende doms præmis 45-51, og som førte til denne konklusion, er behæftet med en retlig fejl.

53 Appellanten har i det væsentlige nemlig blot gjort gældende, at den omhandlede foranstaltning udgjorde eksisterende støtte, eftersom afgørelsen af 27. juli 2009, som anerkendte selskabets ret til at modtage den omtvistede kompensation i medfør af forordning nr. 1191/69, var en dom om konstatering af en allerede eksisterende rettighed i henhold til denne forordning.

54 For så vidt som en sådan konstatering i strid med kravene i artikel 256 TEUF, artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, artikel 168, stk. 1, litra d), og artikel 169, stk. 2, i Domstolens procesreglement ikke er underbygget på anden måde, skal det første appelanbringende afvises fra realitetsbehandling.

Det andet anbringende

Parternes argumenter

55 Med det andet anbringende har appellanten anfægtet den appellerede doms præmis 121-136 og gjort gældende, at disse præmisser er behæftet med en retlig fejl, for så vidt som Retten heri fastslog, at Altmark-betingelserne ikke var opfyldt.

56 Retten fastslog med urette, at det var tilstrækkeligt blot at efterprøve, om en af disse betingelser var opfyldt, nemlig kriteriet om, at der foreligger en klart defineret offentlig serviceforpligtelse, uden at det var nødvendigt at efterprøve, om de øvrige af disse betingelser var opfyldt. Retten begrænsede sig således med urette til i den appellerede doms præmis 134 at foretage en underordnet efterprøvelse af, om den anden af disse betingelser om den forudgående fastlæggelse af grundlaget for beregningen af kompensationen var opfyldt.

57 Hvad angår det forhold, at der angiveligt ikke påhvilede appellanten offentlige serviceforpligtelser, undlod Retten at tage hensyn til, at den offentlige serviceforpligtelse, som selskabet var pålagt, udsprang af artikel 2-6 i regionallov nr. 9 af 26. januar 1987. Desuden er Rettens ræsonnement kritisabelt, for så vidt som den fik kendskab til transportudvalgets afgørelse og medgav, at denne afgørelse pålagde appellanten takstforpligtelser, uden at den imidlertid anerkendte, at den omhandlede foranstaltning udgjorde en kompensation for udøvelsen af en offentlig serviceforpligtelse. Appellanten har i denne forbindelse gjort gældende, at den omstændighed, at denne afgørelse ikke var fremlagt for Kommissionen, skyldes den unormale afvikling af den administrative procedure, idet regionen rådede over den samme afgørelse og ikke havde interesse i at fremlægge den som led i denne procedure.

58 Hvad angår den anden Altmark-betingelse undersøgte Retten den kortfattet i den appellerede doms præmis 134 med en urigtig henvisning til denne doms præmis 117-119. I præmis 134 foretog Retten en urigtig undersøgelse af overholdelsen af den betingelse, der er fastsat i forordning nr. 1191/69, om, at kompensationen skal fastsættes på forhånd, ved ikke at undersøge den under hensyn til de parametre, der ligger til grund for beregningen af denne kompensation, som det kræves i medfør af dom af 24. juli 2003, Altmark Trans og Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415),

men ud fra den omhandlede foranstaltnings størrelse. Overholdelsen af denne betingelse følger i det foreliggende tilfælde endvidere af afgørelsen af 27. juli 2009. Denne afgørelse viser nemlig, at parametrene for beregningen af kompensationen var defineret på forhånd, og at Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) blot anvendte disse efter at have fastslået, at regionen havde gjort sig skyldig i en forsømmelse ved fastsættelsen af denne kompensation.

59 Selv om den tredje og den fjerde Altmark-betingelse ikke var genstand for undersøgelse i den appellerede dom, har appellanten gjort gældende, at det fremgår af afgørelsen af 7. november 2012, at disse betingelser ligeledes var overholdt i det foreliggende tilfælde.

60 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal afvises og under alle omstændigheder forkastes som ugrundet.

Domstolens bemærkninger

61 Med det andet anbringende har appellanten i det væsentlige anfægtet de grunde i den appellerede dom, som foranledigede Retten til at forkaste, hvad denne anså for at være det andet led i det fjerde og det ottende annullationsanbringende vedrørende en fejl, som angiveligt var blevet begået af Kommissionen, der fastslog, at to af Altmark-betingelserne ikke var opfyldt.

62 For så vidt som det andet anbringende vedrører Altmark-betingelserne, skal det, som Retten i øvrigt mindede om i den appellerede doms præmis 123, bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at en statslig foranstaltning, der må betragtes som en kompensation, som er et vederlag for de af de begunstigede virksomheder leverede ydelser til opfyldelse af offentlige serviceforpligtelser, således at disse virksomheder reelt ikke har en økonomisk fordel, og denne foranstaltning således ikke har den virkning at sætte disse virksomheder i en konkurrencemæssigt fordelagtig position i forhold til de virksomheder, der konkurrerer med dem, ikke falder ind under artikel 107, stk. 1, TEUF (dom af 24.7.2003, Altmark Trans og Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, præmis 87, og af 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco m.fl. mod Kommissionen, C-66/16 P – C-69/16 P, EU:C:2017:999, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

63 En statslig foranstaltning, der ikke overholder en eller flere af Altmark-betingelserne, kan således betragtes som statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF (dom af 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco m.fl. mod Kommissionen, C-66/16 P – C-69/16 P, EU:C:2017:999, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

64 I denne forbindelse fastslog Retten således med føje i den appellerede doms præmis 125, at for at en sådan kompensation i et konkret tilfælde kan falde uden for kvalificeringen som statsstøtte, skal de fire betingelser, der er opstillet i præmis 88-93 i dom af 24. juli 2003, Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), være opfyldt (jf. i denne retning dom af 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco m.fl. mod Kommissionen, C-66/16 P – C-69/16 P, EU:C:2017:999, præmis 46).

65 I den appellerede doms præmis 129-131 tiltrådte Retten med støtte i dommens præmis 106-114 Kommissionens konklusion i 55. betragtning til den omtvistede afgørelse, hvorefter det ikke var godtgjort, at der fandtes en ensidigt pålagt offentlig serviceforpligtelse, og at den første Altmark-betingelse derfor ikke var opfyldt.

66 På denne baggrund fastslog Retten med føje i den appellerede doms præmis 132 og 133 på grundlag af Altmark-betingelsernes kumulative karakter, at det, eftersom den første betingelse ikke var opfyldt, var ufornødent at undersøge Kommissionens vurdering i 56. betragtning til den omtvistede afgørelse vedrørende den anden Altmark-betingelse.

67 For så vidt som appellanten med det andet anbringende ligeledes har anfægtet Rettens vurderinger i den appellerede doms præmis 106-114 om, at der angiveligt foreligger en offentlig serviceforpligtelse, som var blevet pålagt appellanten i henhold til national ret, skal det bemærkes, at appel i overensstemmelse med artikel 256, stk. 1, andet afsnit, TEUF og artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol er begrænset til retsspørgsmål. Det er derfor alene Retten, der har kompetence til at fastlægge og bedømme de relevante faktiske omstændigheder såvel som til at vurdere beviserne. Bedømmelsen af disse faktiske omstændigheder og beviser er således ikke et retsspørgsmål, der som sådan kan efterprøves af Domstolen under en appelsag, medmindre disse omstændigheder og beviser er blevet urigtigt gengivet (dom af 20.12.2017, Comunidad Autónoma de Galicia og Retegal mod Kommissionen, C-70/16 P, EU:C:2017:1002, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).

68 I det foreliggende tilfælde har appellanten ikke gjort gældende og så meget desto mindre godtgjort, at der foreligger en urigtig gengivelse af national ret.

69 Eftersom Retten endvidere ikke har taget stilling til den tredje og den fjerde Altmark-betingelse, skal appellantens argumenter om, at disse betingelser var opfyldt i det foreliggende tilfælde, afvises.

70 Det andet anbringende skal derfor delvist afvises, delvist forkastes som ugrundet.

Det tredje anbringende

Parternes argumenter

71 Med det tredje anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 137-154 at fastslå, at den omtvistede afgørelse var gyldig hvad angår kvalificeringen af den omhandlede foranstaltning som statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF. Dette anbringende vedrører navnlig betingelserne om, at denne kvalificering kræver, at støtten dels påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne, dels fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene.

72 Det er appellantens opfattelse, at det pågældende tjenesteydelsesmarked ikke er et marked, der er åbent for konkurrence. Selv om dette marked progressivt ville være blevet åbnet for konkurrence, var der endnu ingen konkurrence »om markedet« eller »på markedet«. Retten begik således en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 149 at fastslå, at den omhandlede foranstaltning indebar en hindring for konkurrencen, eftersom virksomhederne, herunder udenlandske virksomheder, kunne ønske at levere deres offentlige befordringstjenester på markedet, navnlig på de lokale eller regionale markeder, hvor appellanten var begunstiget af denne foranstaltning.

73 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes som ugrundet, og at det i alle tilfælde er irrelevant.

Domstolens bemærkninger

74 Det tredje anbringende tilsigter at anfægte Rettens bedømmelse af betingelserne om, at en statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF dels skal påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne, dels fordreje eller true med at fordreje konkurrencevilkårene.

75 Selv om appellanten i denne henseende generelt har sigtet til den appellerede doms præmis 137-154, har selskabet i det væsentlige gjort gældende, at Rettens retlige fejl består i, at den i denne doms præmis 149 fastslog, at den omhandlede foranstaltning udgjorde en hindring for konkurrencen, for så vidt som virksomhederne, herunder udenlandske virksomheder, kunne ønske at levere deres offentlige befordringstjenester på det italienske marked, navnlig på de lokale eller regionale markeder.

76 Ud over at det tredje anbringende reelt tilsigter at anfægte Rettens bedømmelse af de faktiske omstændigheder, der, som bemærket i nærværende doms præmis 67, ikke er omfattet af Domstolens prøvelsesret, medmindre der foreligger en urigtig gengivelse heraf, skal det fastslås, at dette anbringende under alle omstændigheder er irrelevant, for så vidt som det alene vedrører den appellerede doms præmis 149.

77 I den appellerede doms præmis 148 fastslog Retten nemlig, at de oplysninger, som Kommissionen som led i sin vurdering havde taget hensyn til i 60.-62. betragtning til den omtvistede afgørelse, kunne godtgøre, at tildelingen af den omhandlede foranstaltning kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne og fordreje konkurrencevilkårene.

78 I denne forbindelse støttede Retten sig ikke alene på konstateringen i den appellerede doms præmis 149, som appellanten har kritiseret, men også på to andre konstateringer, der fremgår af denne doms præmis 150 og 151, som appellanten i det væsentlige ikke har anfægtet.

79 I denne doms præmis 150 bemærkede Retten for det første, at de nationale aktiviteter i den berørte medlemsstat kunne opretholdes eller øges som følge af den omhandlede foranstaltning, hvilket kunne medføre, at virksomheder fra andre medlemsstater havde ringere chancer for at trænge ind på det pågældende marked. I samme doms præmis 151 anførte Retten, at den omstændighed, at appellanten også konkurrerede med virksomheder fra andre medlemsstater på andre markeder, hvor selskabet var aktivt, udgjorde et element, der kunne godtgøre, at tildelingen af den støtte, der var genstand for den omhandlede foranstaltning, kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne.

80 På denne baggrund må det tredje anbringende afvises og i alle tilfælde forkastes som irrelevant.

Det fjerde anbringende

Parternes argumenter

81 Med det fjerde anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 155-195 begik flere retlige fejl. Dette anbringende består af tre led.

82 Med det første led har appellanten gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at Kommissionen havde enekompetence til at vurdere, om den omhandlede foranstaltning var forenelig med det indre marked, selv om Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) tidligere havde truffet en retskraftig afgørelse om denne foranstaltning.

83 I denne forbindelse er Domstolens praksis, der er nævnt i den appellerede doms præmis 185, 186 og 188, uden betydning, idet den vedrører situationer, hvor der forelå en afgørelse fra Kommissionen forud for den nationale retslige procedure. Dette førte ligeledes til en retlig fejl i den appellerede doms præmis 190, for så vidt som Retten fastslog, at princippet om retskraft ikke kunne være til hinder for, at Kommissionen fastslog, at der forelå ulovlig statsstøtte, selv om denne kvalificering tidligere måtte være blevet udelukket af en national ret, der traf afgørelse i sidste instans. Det er appellantens opfattelse, at en sådan tilgang ikke kan udledes af Domstolens praksis, og den appellerede dom savner begrundelse på dette punkt.

84 I det foreliggende tilfælde traf Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) ikke en afgørelse, der var modsat en tidligere afgørelse fra Kommissionen. Denne ret traf selvstændig afgørelse inden Kommissionen ved at foretage en direkte anvendelse af forordning nr. 1191/69 og ved at kvalificere den omhandlede foranstaltning som en kompensation for takstforpligtelser til offentlig tjeneste, hvilket gav den mulighed for at udelukke kvalificeringen af foranstaltningen som statsstøtte. EU-institutionernes, i dette tilfælde Kommissionens, eventuelle indgreb kunne være sket ved et

præjudicielt spørgsmål forelagt Domstolen, men Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) fandt det ikke nødvendigt at forelægge Domstolen et sådant spørgsmål. Kommissionen var derimod ulovligt involveret, eftersom denne foranstaltnings forenelighed med EU-retten havde været genstand for en afgørelse, der havde fået retskraft på nationalt plan.

85 Med det fjerde anbringendes andet led har appellanten anført et »usædvanligt forhold ved proceduren«, for så vidt som regionens anmeldelse til Kommissionen af den omhandlede foranstaltning blev foretaget med henblik på at opnå Kommissionens negative afgørelse, hvilket kan forklare, hvorfor regionen kun forelagde denne institution brudstykkevise oplysninger vedrørende denne foranstaltning. Kommissionen tilsidesatte således de processuelle rammer, som den er underlagt, som de fremgår af forordning nr. 659/1999 og af Rådets forordning (EU) 2015/1589 af 13. juli 2015 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af artikel 108 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (EUT 2015, L 248, s. 9). Regionen blev således med urette anset for at være »interesseret part« som omhandlet i artikel 24 i forordning 2015/1589 og ikke som ophavsmand til anmeldelsen til Kommissionen. Retten undlod således at fastslå, at den omtvistede afgørelse var ulovlig som følge af en sådan uregelmæssighed. Disse forordninger blev endvidere anvendt ulovligt, hvilket skadede retten til forsvar.

86 Med det fjerde anbringendes tredje led har appellanten gjort gældende, at Rettens anerkendelse af Kommissionens kompetence til at træffe afgørelse om en foranstaltning, der havde været genstand for en retskraftig afgørelse fra en national ret, ligeledes udgør en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, for så vidt som der i det foreliggende tilfælde forløb mere end fem år fra vedtagelsen af den nationale afgørelse til Kommissionens vedtagelse af sin afgørelse. Der er tidligere taget hensyn til en sådan periode i Domstolens praksis med henblik på at vurdere en situation i forhold til dette princip. I den appellerede doms præmis 192 fastslog Retten med støtte i dom af 13. juni 2013, HGA m.fl. mod Kommissionen (C-630/11 P – C-633/11 P, EU:C:2013:387, præmis 134), at berettigede forventninger kun kan påberåbes, hvis anmeldelsespligten overholdes. Retten så i det foreliggende tilfælde bort fra den omstændighed, at denne anmeldelse var unødvendig, eftersom den omhandlede foranstaltning i modsætning til, hvad Retten fastslog, ikke udgjorde ny støtte. Der kan desuden fastlægges en forbindelse mellem princippet om retskraft og retssikkerhedsprincippet, der er en begrænsning for forpligtelsen til tilbagesøgning, som det fremgår af artikel 14 i forordning nr. 659/1999. Det er endvidere appellantens opfattelse, at selskabet kunne støtte en berettiget forventning på den omstændighed, at Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) ikke havde fundet det nødvendigt at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål hvad angår den omhandlede foranstaltning. På denne baggrund er det appellantens opfattelse, at selskabet berettiget kunne forvente, at denne foranstaltning var lovlig, eftersom alle klagemuligheder var udtømt.

87 Kommissionen har gjort gældende, at dette anbringende delvis skal afvises, delvis skal forkastes som ugrundet.

Domstolens bemærkninger

88 Med det fjerde anbringende, hvis tre led skal undersøges samlet, har appellanten i det væsentlige anført, at Retten begik flere retlige fejl ved at forkaste selskabets første, femte og sjette annullationsanbringende, som vedrørte Kommissionens manglende kompetence til at vedtage den omtvistede afgørelse, for så vidt som denne afgørelse efter appellantens opfattelse var i strid med en retskraftig afgørelse truffet af en national ret.

89 I denne forbindelse bemærkede Retten med føje i den appellerede doms præmis 184-188, at anvendelsen af statsstøttereglerne hviler på en forpligtelse til loyalt samarbejde mellem på den ene side de nationale retter og på den anden side henholdsvis Kommissionen og Unionens retsinstanser, og som inden for dette samarbejde hver især handler i henhold til den rolle, som de er tildelt i EUF-traktaten.

90 I den appellerede doms præmis 185 bemærkede Retten således med føje ved i denne henseende at støtte sig på Domstolens praksis, at de nationale retsinstanser på statsstøtteområdet kan forelægges tvister, som indebærer, at de skal fortolke og anvende begrebet støtte i artikel 107, stk. 1, TEUF, navnlig med henblik på at afgøre, om en statslig foranstaltning er blevet indført i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF. Derimod er de nationale retsinstanser ikke kompetente til at træffe afgørelse om en statsstøttes forenelighed med det indre marked. Det er således alene Kommissionen, som er underlagt Unionens retsinstansers efterprøvelse, der har kompetence til at vurdere foreneligheden af støtteforanstaltninger eller en støtteordning med det indre marked (jf. i denne retning dom af 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, præmis 50-52, og af 15.9.2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, præmis 30-32).

91 Som Retten med føje fastslog i den appellerede doms præmis 186, indebærer denne retspraksis, at de nationale retter navnlig har pligt til at afholde sig fra at træffe afgørelser, der går imod en afgørelse fra Kommissionen.

92 I modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, følger det i den omvendte situation, hvor der foreligger en afgørelse fra en national retsinstans vedrørende en statslig foranstaltning, som ligger forud for Kommissionens afgørelse, ligeledes af denne retspraksis, at denne omstændighed ikke kan være til hinder for, at Kommissionen udøver den enekompetence, som den er tillagt ved EUF-traktaten, vedrørende vurderingen af, om støtteforanstaltningerne er forenelige med det indre marked.

93 Udøvelsen af en sådan kompetence indebærer, at Kommissionen i medfør af artikel 108 TEUF kan undersøge, om en foranstaltning udgør statsstøtte, som burde have været anmeldt til den i henhold til denne artikels stk. 3, i en situation, hvor myndighederne i en medlemsstat har vurderet, at denne foranstaltning ikke opfyldte de betingelser, der er fastsat i artikel 107, stk. 1, TEUF, herunder når disse myndigheder i denne henseende har efterlevet en national rets vurdering.

94 Denne konklusion kan ikke svækkes ved den omstændighed, at denne retsinstans har vedtaget en retskraftig afgørelse. Det skal nemlig fremhæves, at reglen om Kommissionens enekompetence er bindende i den nationale retsorden som følge af princippet om EU-rettens forrang (jf. i denne retning dom af 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, præmis 62).

95 Som Retten med føje bemærkede i den appellerede doms præmis 188, idet den baserede sig på Kommissionens enekompetence, er EU-retten således til hinder for, at anvendelsen af princippet om retskraft hindrer tilbagesøgning af statsstøtte, der er tildelt i strid med denne ret, og hvis uforenelighed med det indre marked er blevet fastslået ved Kommissionens afgørelse, der er blevet endelig (jf. i denne retning dom af 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, præmis 63).

96 Retten fastslog desuden med føje i den appellerede doms præmis 190, at anvendelsen af princippet om retskraft ikke kunne være til hinder for, at Kommissionen fastslog, at der forelå ulovlig statsstøtte, selv om denne kvalificering tidligere måtte være blevet udelukket af en national ret, der traf afgørelse i sidste instans.

97 Retten begik dermed ikke en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 190 at fastslå, at Kommissionen havde kompetence til at undersøge den omhandlede foranstaltning i medfør af artikel 108 TEUF, eftersom foranstaltningen, som det fremgår af denne doms præmis 189, udgjorde ulovlig støtte, selv om den nævnte foranstaltning havde været genstand for en afgørelse fra Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager).

98 Denne konklusion drages ikke i tvivl ved appellantens argument om en angivelig tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.

99 Det skal nemlig bemærkes, at retten til at påberåbe sig dette princip tilkommer enhver borger i forbindelse med begrundede forventninger, som en EU-institution ved at afgive præcise løfter har givet anledning til (dom af 16.12.2010, Kahla Thüringen Porzellan mod Kommissionen, C-537/08 P, EU:C:2010:769, præmis 63, og af 13.6.2013, HGA m.fl. mod Kommissionen, C-630/11 P – C-633/11 P, EU:C:2013:387, præmis 132 og den deri nævnte retspraksis).

100 Henset til denne retspraksis, herunder den, som Retten støttede sig på i den appellerede doms præmis 192, kunne appellanten ikke gøre gældende, at afgørelsen fra Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) havde givet anledning til begrundede forventninger hos selskabet, der kunne være til hinder for Kommissionens udøvelse af sin enekompetence, som den er indrømmet ved Domstolens praksis nævnt i nærværende doms præmis 90.

101 Hvad endelig angår appellantens argument om et »usædvanligt forhold ved proceduren«, der påvirkede lovligheden af den omtvistede afgørelse, skal dette afvises, eftersom appellanten ikke har identificeret nogen grund i den appellerede dom, som selskabet særligt ville kritisere.

102 Det fjerde anbringende skal derfor delvist afvises, delvist forkastes som ugrundet.

Det femte anbringende

Parternes argumenter

103 Med det femte anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at forordning nr. 1370/2007 fandt tidsmæssig og materiel anvendelse på bedømmelsen af, om den omhandlede foranstaltning var forenelig med det indre marked. Hvad angår den tidsmæssige anvendelse af denne forordning fastslog Retten med urette i den appellerede doms præmis 216, at det relevante kriterium er datoen for gennemførelsen af foranstaltningen eller udbetalingen af støtten, hvilket i det foreliggende tilfælde var efter den nævnte forordnings ikrafttræden. Den appellerede doms præmis 220 er behæftet med en begrundelsesmangel hvad angår den materielle anvendelse af denne forordning i det foreliggende tilfælde.

104 Det er appellantens opfattelse, at der ikke er nogen tvivl om, at forordning nr. 1370/2007 ikke finder anvendelse i det foreliggende tilfælde, idet denne forordning alene henviser til »kontrakter om offentlig trafikbetjening«, som i henhold til forordningens artikel 5, stk. 1 og 3, skal indgås efter udbud. De omhandlede kontrakter havde ikke været genstand for udbud og henhørte ikke under nogen undtagelse til den regel om udbud, der er fastsat i samme forordning.

105 Det er Kommissionens opfattelse, at dette anbringende bør forkastes som åbenbart ugrundet.

Domstolens bemærkninger

106 Med det femte anbringende har appellanten anført, at Retten begik flere retlige fejl ved at forkaste selskabets tredje annullationsanbringende, hvorved det havde anfægtet Kommissionens valg i 92. betragtning til den omtvistede afgørelse om at undersøge den omhandlede foranstaltnings forenelighed i forhold til forordning nr. 1370/2007, der trådte i kraft den 3. december 2009 og ophævede forordning nr. 1191/69.

107 For så vidt som appellanten for Retten hvad angår datoen for gennemførelse af den omhandlede foranstaltning havde gjort gældende, at Kommissionen skulle have taget hensyn til datoen for afgørelsen af 27. juli 2009 og ikke datoen for afgørelsen af 7. november 2012, bemærkede Retten i den appellerede doms præmis 216, at det kriterium, der i overensstemmelse med Domstolens praksis skal tages hensyn til ved bedømmelsen af en støttes forenelighed med det indre marked, er datoen for gennemførelsen af denne foranstaltning eller for udbetalingen af støtten, hvilket i det foreliggende tilfælde var den 21. december 2012.

108 Selv om appellanten med det femte anbringende ganske vist har anført, at denne præmis 216 er behæftet med en retlig fejl, har selskabet imidlertid på ingen måde anført, hvori denne fejl består, og argumentet skal således afvises.

109 Hvad angår appellantens klagepunkt om, at den appellerede dom er behæftet med en begrundelsesmangel vedrørende den materielle anvendelse af forordning nr. 1370/2007, skal det bemærkes, at dette klagepunkt er støttet på en ufuldstændig udlægning af den appellerede dom.

110 Det fremgår nemlig af den appellerede doms præmis 208 og 209, at Retten besvarede appellantens argument om, at forordning nr. 1370/2007 ikke fandt anvendelse på undersøgelsen af den omhandlede foranstaltnings forenelighed med det indre marked, idet forordningen støttede sig på begrebet kontrakt om offentlig trafikbetjening, og regionen i det foreliggende tilfælde ikke havde indgået nogen kontrakter. Retten bemærkede i denne forbindelse, at dette spørgsmål tidligere var blevet undersøgt af Domstolen i dom af 6. oktober 2015, Kommissionen mod Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647), og at parterne havde haft lejlighed til at fremsætte bemærkninger om de følger, der skulle udledes af denne dom, som svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten samt i retsmødet, hvilket appellanten ikke har bestridt som led i appellen.

111 Endvidere forkastede Retten i den appellerede doms præmis 220 appellantens argumenter om en »ulogisk og irrationel anvendelse af forordning nr. 1370/2007« på en situation, hvor der ikke var indgået en kontrakt om offentlig trafikbetjening, men de offentlige serviceforpligtelser udsprang af en koncessionsordning, idet Retten henviste til de forudgående præmisser i denne dom, hvori den havde fastslået, at Kommissionen med føje havde anvendt de regler, der er fastsat i denne forordning.

112 Det følger af det ovenstående, at den appellerede doms præmis 220, sammenholdt med bl.a. denne doms præmis 208 og 209, både giver appellanten mulighed for at få kendskab til begrundelsen for, at Retten forkastede selskabets argumenter, og Domstolen mulighed for at råde over de oplysninger, der er nødvendige for, at den kan udøve sin prøvelsesret i forbindelse med en appel, således at præmissen er i overensstemmelse med de krav, der følger af Domstolens faste praksis på dette område (jf. i denne retning dom af 24.10.2013, Land Burgenland m.fl. mod Kommissionen, C-214/12 P, C-215/12 P og C-223/12 P, EU:C:2013:682, præmis 81 og den deri nævnte retspraksis).

113 Appellantens klagepunkt vedrørende en tilsidesættelse af begrundelsespligten skal følgelig forkastes som ugrundet.

114 Endelig skal ligeledes appellantens argument om, at forordning nr. 1370/2007 ikke finder materiel anvendelse på nærværende sag, forkastes. Eftersom appellanten ikke har anført den præmis i den appellerede dom, som selskabet anfægter, og ikke har identificeret nogen retlig fejl, som Retten begik i denne henseende, må dette argument afvises.

115 Følgelig skal det femte anbringende delvist afvises, delvist forkastes som ugrundet.

116 Da ingen af de anbringender, som appellanten har fremsat til støtte for appellen, er blevet tiltrådt, skal appellen forkastes i sin helhed.

Sagsomkostninger

117 I henhold til artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostningerne, såfremt appellen ikke tages til følge. Ifølge procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanten pålægges at betale sagsomkostningerne, og da appellanten har tabt sagen, bør det pålægges denne at betale sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Niende Afdeling):

1) Appellen forkastes.

2) CSTP Azienda della Mobilità SpA betaler sagsomkostningerne.

Underskrifter